

שלמים ויביא, המקדיש עצמו, בדמיהן עולות, ושאר הנכסים יפלו לבדק הבית, והקדשתו לבדק הבית תתקיים בשאר הנכסים.

אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן (159): לרבי יהושע דאמר "זכרים עצמן יקרבו עולות" משום שמסתמא הקדישם לעולות, וגם סובר שדמי השלמים עולות, מאותו הטעם, שמסתמא הקדישן לעולות, אם כן קשה, נקבות, (160) היכי מקרבן שלמים על ידי זה שקנה אותן מן הגזבר? הא מבח קדושה דהויה קאתיין, הרי הוקדשו לעולה, ותנן במשנתנו שנקבה שהופרשה לעולה, לא תקרב אלא תרעה עד שתסתאב?

לישנא אחרינא: אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן: מדקאמר רבי יהושע "זכרים עצמן יקרבו עולות", למימרא, האם כוונתו לומר, דקדושת הגוף אקדשינהו!

אי הכי, קשה, נקבות, אמאי ימכרו לצרכי שלמים? — תיבעי (161) רעייה, כמו ששנינו במשנתנו, שהמפריש נקבה לעולה תרעה עד שתסתאב.

אמר ליה רבי יוחנן: רבי יהושע סבר לה כרבי שמעון, דאמר, כל מידי דלא חזי ליה לגופיה, לא נחתא ליה קדושת הגוף.

דתנן במשנתנו, רבי שמעון אומר: תימכר

שלא במום. ואמרינן (162) דטעמא דרבי שמעון הוא, כיון דלא חזיא נקבה לאשם — לא נחתא לה (163) קדושת הגוף.

הבא נמי, במקדיש נכסיו, כיון דלא חזיא נקבה לעולה, לא נחתא לה קדושת הגוף, אפילו לא לרעייה.

ומקשינן: מה הראיה מאשם לעולה? אימר דאמר רבי שמעון גבי המפריש נקבה לאשם,

דליכא "שם אשם" על אמו, שהרי לא מצינו כ-ב נקבה באשם. אבל גבי נקבה לעולה, דאיכא "שם עולה" על אמו, בעולת העוף, אפילו רבי שמעון מודה, כמבואר. ואם כן, מה הדמיון מאשם לעולה?

ועוד קשה, הא שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר (164) הפריש נקבה לעולתו, עושה תמורה. הרי מפורש שבעולה סובר רבי שמעון שירדה לה קדושת הגוף, על כל פנים שלא תימכר בלא מום, וכמבואר משום שסובר כרבי אלעזר בן עזריה.

וחוזרת הקושיה, איך ימכרו הנקבות לצרכי שלמים אפילו לרבי שמעון?

ומסקינן: אמר ליה רבי יוחנן: רבי יהושע סבר לה כאידך תנא [כתנא אחר] אליבא דרבי שמעון —

162. גירסת הצאן קדשים.

163. גירסת השיטה מקובצת.

164. גירסת השיטה מקובצת.

159. בלימודם מסכת שקלים. כן משמע בהמשך הגמרא.

160. גירסת השיטה מקובצת.

161. גירסת השיטה מקובצת.

רועה⁽¹⁶⁵⁾. ורבי אליעזר סובר שאינן רועות אלא מתות כדין חטאת.

אלא, שנחלקו התנאים במשנתנו, לפי הדעה הסוברת שהולכים לרעייה, מה ייעשה בדמיהם אחרי שיפול בהם המום, וימכרו.

תמורת אשם, בין זכר ובין נקבה, וולד תמורה, אם המיר נקבה באשם, וילדה, וילדה⁽¹⁶⁶⁾ של אותה וולד, וכן וולד וילדה, עד סוף כל העולם — ירעו⁽¹⁶⁷⁾ עד שימתאבו וימכרו ויפלו דמיהן⁽¹⁶⁸⁾ לנדבת. לנדבת ציבור, לשופרות שהיו בבית המקדש ומהן מקריבין עולות ציבור בזמן שהמזבח פנוי מקרבנות⁽¹⁶⁹⁾.

רבי אליעזר [בן הורקנוס] **אומר**: ימותו. מפני שהוא סובר שאשם כחטאת הוא לכל

דתניא: רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: אף לעולתו אין עושה תמורה!

ולפי דעה זו, לא נחטא עליה קדושה כלל, ואף על פי שיש עליה "שם עולה" בעולת העוף. הלכך, לא חלה קדושת הגוף על הנקבות במקדיש נכסיו סתם — וימכרו לצרכי שלמים.

מתניתין:

משנתנו דנה באשם, בתמורת אשם, ובוולד תמורתו, ובאשם שמתו בעליו או נתכפרו, מה ייעשה בהם. וכבר מבואר הכלל, דכל שבחטאת מתה [ולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, חטאת שנתכפרו בעליה, וחטאת שעברה שנתה] — באשם

168. גירסת המשנה והשיטה מקובצת והגר"א.

169. וכתב רש"י במסכת שבועות [יב א] שהוא ממדרשו של יהודיע הכהן המבואר לקמן [כג ב]. וכן משמע בגמרא זבחים [קג א]. ולפי זה צריך לומר, שרבי אלעזר הסובר שהבעלים מביאין עולה מדמיה ואינו נופל לנדבת ציבור, אינו סובר מדרשו של יהודיע הכהן, ולכאורה משמע כן בגמרא זבחים [שם]. וכן כתב התוס' יום טוב.

והריטב"א [שבועות שם] כתב וזה לשונו: דלהיא לישנא לית ליה לרבי אלעזר מדרש יהודיע. אי נמי דהיא [כלומר: מדרש יהודיע] במותרות אחרות של אשם אבל נתכפרו בעליו באחר או שמתו בעליו דהלכתא גמירי לה שתהא רועה — הכי גמירי לה דתהוי אפילו בעולת העוף.

165. רש"י כתב ד"הלכתא גמירי לה", וכן נאמר הרבה פעמים במסכתנו.

וכתב התוס' יום טוב, דאין לפרש "הלכה למשה מסיני", כי אם כן לא היה חולק רבי אליעזר, לפי הכלל הידוע שאין מחלוקת בהלכה למשה מסיני, אלא, כך "קיבלו מרבתייהם". ואילו רבי אליעזר לא קיבל מרבתייו. וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה "לפי שהמקובל בידם".

אבל רש"י כתב [לעיל יח ב] ש"הלכה למשה מסיני" הוא. וכתב התוס' יום טוב, שההלכה מסיני היתה שלא תיקרב, ובה מודה רבי אליעזר, אלא שנחלקו האם הולכת לרעייה או למיתה. ועיין בראשון לציון על המשנה.

166. גירסת הגר"א.

167. עיין לעיל יח ב בשם הגאון רבי עקיבא איגר בתוספותיו.

דיניו (170).

וחלא אף נדבה עולה היא! ומה בין דברי רבי אלעזר לדברי חכמים?

אלא, בזמן שהיא, עולה זו הקנויה מדמי האשם שנפל בו מום, באה חובה (172) שהיא מוטלת על היחיד להקריבה — סומך עליה, בשתי ידיו קודם השחיטה ככל קרבן יחיד (173), ומביא נסכים ונסכיה משלו, ואם היה כהן, המביאה לקרבן יחיד — עבודתה ועורה של עולה זו שלו, הוא עצמו מקריבה ונוטל את העור, ואף על פי שאינו מאותו המשמר המשמרת שבוע זה (174) —

ובזמן שהיא נדבה, לעולת ציבור — אינו סומך עליה, דאין סמיכה בקרבן ציבור (175), ואינו מביא עליה נסכים, אלא, ונסכיה משל ציבור, מדמי הקדש, וכן אף על פי שבעל האשם שמכרה הוא כהן — עבודתה ועורה של (176) אנשי משמר, שהרי קרבן ציבור הוא.

והלכות אלו (177) הם בין רבי אלעזר הסובר שהוא עצמו יביא עולה בדמיו לבין חכמים

רבי אלעזר [בן שמוע] אומר: יביא, בעל האשם עצמו, בדמיה עולות, ולא יפלו לנדבת ציבור, לפי שהוא סובר שמותרות הולכים לנדבת יחיד. ובהמשך תבאר המשנה מה בין חכמים לרבי אלעזר.

אשם שמתו בעליו, וכן אשם שכיפרו בעליו באחר, כגון שנאבדה —

ירעה (171) עד שיסתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה.

רבי אלעזר אומר: ימותו.

ורבי אלעזר אומר: יביא בדמיה עולה.

והגמרא תבאר למה הוצרכו לחלוק בשניהם, גם בתמורה וולד, וגם במתו ונתכפרו בעליו.

עתה מבארת המשנה מה בין דברי חכמים לדברי רבי אלעזר:

וקרבנות של יחידים מתחלק בעבודת המקדש עם שאר אנשי המשמר, וכהן ממשמר אחר אינו יכול להקריב. וכן מקבל חלקו מבושר קדשי קדשים וחזה ושוק של קדשים קלים, ובעולה שכולה כליל בעורה. אבל כהן המקריב קרבנו שלו, עובד הוא עצמו אפילו בזמן שאינו משמר שלו והעור הוא שלו. סוכה נו א בבא קמא קט ב. רש"י ותוס'.

175. חוץ מפר העלם דבר של ציבור ושעיר המשתלח ביום כפורים. רש"י.

176. גירסת המשנה והב"ח והגר"א.

177. כתב הגר"ז שיש עוד נפקא מינה. כגון לענין תמורה, כמבואר לעיל יג ב ולעיל עמוד א

170. כן כתב רש"י. אבל רבינו גרשום סובר שרבי אלעזר גזר לאחר כפרה אטו לפני כפרה, והיא סברת הגמרא בתחילת הסוגיא. וללישנא אחרינא ירושלמית גזר משום "איחלופי". ומשמע שהוא דין דרבנן. ולקמן יבואר השקלא וטריא של הגמרא אליבא דרבינו גרשום.

171. גירסת המשנה.

172. גירסת המשנה והשיטה מקובצת.

173. חוץ מבכור ומעשר ופסח, וכן אין סמיכה בעופות.

174. כהן העובד במשמרתו בקרבנות ציבור

הסוברים שיפלו דמיו לנדבת ציבור.

גמרא:

הגמרא מבארת למה הביאה המשנה מחלוקת רבי אליעזר וחכמים שני פעמים, גם לענין תמורת וולד אשם ובין לענין מתו או נתכפרו בעליו.

וצריכא, הוצרכה המשנה להביא מחלקותם בשניהם!

דאי אשמעינן, הסיפא, **אשם** שנתכפרו (178) בעליו, הוה אמינא לומר: **בהא קאמר רבי אליעזר "ומתו"** — משום דגזר באשם **לאחר כפרה**, שכבר נתכפר באחר, **אטו לפני כפרה**, אם נאמר לו להביא בדמיו עולה, יטעה לומר כן אף באשם קודם כפרה —

כגון: שהפריש אשם שני מחמת שהראשון אבד ונמצא ושניהם עומדים לפניו, ואחד מהם מיותר ושלח אותו לרעייה, ונפל בו מום. וכל זה נעשה לפני שנתכפר —

יטעה לומר שדמי ההוא שרעה ונפל בו מום — הולכים לעולה נוטעותו ונבעת ממה שיודע שלאחר כפרה — נופלים דמיו לעולה]. וטעות היא, כיון שכל זמן שלא נתכפר באחר קיימים דמיו לאשם (179) —

אבל גבי, הרישא, **תמורת אשם וולד תמורתה**, שאין לגזור שמא יטעה, שהרי אלו הולכים לרעייה אפילו אם עדיין לא נתכפר באחר, **אימא**, יש מקום לומר שרבי אליעזר **מודי להו לרבנן** שהוא רועה —

לכן משמיעתנו המשנה שאינו מודה, וגם בהם סובר שימותו. כיון שלא מטעם גזירה סבר כן רבי אליעזר, אלא משום שסובר שאשם כחטאת לכל צדדיו (180).

ומאידך, **אי אשמעינן התם**, ברישא, גבי תמורת וולד אשם, הוה אמינא, כי רק **בהא קאמרי רבנן**, שרועה, כי אין לגזור בהם לאחר כפרה אטו לפני כפרה —

אבל גבי אשם, בסיפא בנתכפרו בעליו,

שקרנן ציבור אינו עושה תמורה וקרנן יחיד עושה תמורה. ועוד נפקא מינה לגבי אם יכול להביא בדמיו עולת העוף, שאין עופות בציבור ואין מקייצין בעולת העוף, אבל ליחיד אפשר להביא עולת העוף.

178. לפי כל הלשונות וכל הפירושים הוי ה"צריכותא" ב"נתכפרו". וצריך לומר, כי מה שהוסיפה המשנה ואמרה "מתו בעליו", הוא אגב גררא

179. כן נראה לפרש דברי רש"י על פי נוסחת השיטה מקובצת [בשיטה מקובצת מהדורת ריד"א והמלאכת שלמה כתבו "אם נפל בו מום

דירעה ויביא בדמיו עולה". ולכאורה לשונם צריכה עיון: אם כבר נפל בו מום, למה ירעה? ומוכרח לפרש "אם נפל בו מום דירעה", כלומר אם נפל מום של אחרי רעייה הכתובה במשנתנו]. אבל **הצאן קדשים** גרס ברש"י "אם נפל בו מום באחד אתי לאתויי בדמיו עולה". ויתכן כוונתו: אם לא שלחו לרעייה, אלא שמאליו נפל בו מום.

180. לפירוש רבינו גרשום שלרבי אליעזר, אכן, הטעם דימותו הוא משום גזירה, מבוארת הגמרא שבכל זאת גזר. והטעם כתב השיטה מקובצת בהשמטות מפני שיש לחשוש ל"החלפה". והיא

אחד מן המותרות שנשנו במשנתנו הוא וּלְד תמורת אשם, וגם בו נחלקו שלדעת חכמים ירעה [ודמיו יפלו או לנדבת יחיד או לנדבת ציבור] ולדעת רבי אליעזר ימות. הגמרא הבאה דנה במחלוקת זו בנוגע לולד.

אימא (181) רבנן מודו ליה לרבי אליעזר, לגזור לאחר כפרה אטו לפני כפרה, לכן קמשמע לך, שאינם מודים ואינם גוזרים.

ומסקינן: **צריכא** (182)!

באמת מותר לו להביא איזה מהם שירצה לאשם, שהרי לשם כך הפרישו, ושניהם אשם — אימא מודה להו לרבנן, שלא ימות. לכן הוצרכה המשנה להשמיענו שגם בכיפרו בעליו ימותו. והטעם לרש"י לשיטתו, שאשם כחטאת לכל דבר. ואי אשמעינן אשם שכיפרו בעליו, הוה אמינא בהווא קאמרי רבנן ירעו, דלא אתי לאיחלופי, אבל בתמורה — אימא מודו להו לרבי אליעזר. צריכא!

כל זה לדעת רש"י.

אבל רבינו גרשום מפרש וגריס בדרך אחרת: הלישנא קמא מפורש כמו רש"י ובשינויי קצת.

לישנא אחרינא לשיטת רבינו גרשום. וצריכא! דאי תנא תמורת אשם לחוד, דהיינו הרישא, הוה אמינא התם הוא דפליגי רבנן, משום דאתי לאחלופי, שאם נאמר לו שימות שמא יתחלף לו באשם עצמו וימות האשם עצמו [כלומר: יכניסו לכיפה עד שימות], הלכך אמרו רבנן ירעו, דאם יתחלפו — לכשירגיש [שהחליף] יש לו תקנה ויחזור ויביאנו ויקרבנו —

אבל בתרייתא, באשם שנתכפרו בעליו, שאין חשש שיחליף שהרי אינו לפניו אלא אשם אחד, אימא לא חלקו רבנן, ומודים לרבי אליעזר שימות —

אהכין [הלכך] תנא בתרייתא, להשמיענו שחכמים סוברים גם בהם שירעו. ואי תנא אשם שמתו בעליו, הוה אמינא

הסברא המבוארת ב"לישנא אחרינא". והמבואר בפנים הוא לשיטת רש"י.

ומלשון רש"י בכמה מקומות משמע שימותו אליבא דרבי אליעזר הוא דין דאורייתא ממש. עיין דבריו בשבועות [שם] ובפסחים [עג ח]. ולפי התוס' יום טוב יבואר היטב המשך הגמרא לגבי ולדות.

181. גירסת השיטה מקובצת.

182. לישנא אחרינא ירושלמית, מובאת ומפורשת ברש"י.

וצריכא! דאי אשמעינן גבי תמורה, הרישא לגבי תמורת וולד אשם, הוה אמינא בההיא קאמר רבי אליעזר תמות, התמורה וולדותיה, משום דאתי לאחלופי, הואיל ושניהם, האשם [האמיתי שהוקדש להתכפר בן] והתמורה, עומדים לפניו — יבא לטעות ולהחליף, ויביא את התמורה כשהוא זכר לכפרתו ואת האשם יוציא לרעייה. ונמצא עובר על שני איסורים: האחד, שמקריב את התמורה שאינה ראויה להקריבה לאשם, והשני, שנמצא שלא נתכפר על חיובו, שהרי התמורה לא כיפרה לו, כמו שאמרה הגמרא בהמשך "אין לך דבר הבא בעבירה ומכפר" —

ולחשש זה חשש רבי אליעזר, ולפיכך אמר שימותו כדי שלא יקריבנו —

אבל, בסיפא, באשם שכיפרו בעליו דלא אתי לאיחלופי, שהרי אם כבר כיפר ונמצא הראשון — הרי לא יביאו כיון שכבר כיפר, ואם עדיין לא כיפר ושניהם עומדים לפניו — הרי

ותמורה עבר על "לא יחליפנו ולא ימיר", וולדה הוי "דבר הבא בעבירה", ואיך יתכן שיביאו לאשמתו? ואף על גב דשנינו [בפרק זה] שתמורת עולה ושלמים קרבים — היינו משום שעולה ושלמים אינם באים לכפרה, מה שאין כן אשם, איך יתכפר בולד התמורה?

ועוד, חלא תני רב חנניא [גירסא אחרת: רבי חייא] לפיועי לרבי יהושע בן לוי! לעיל [יח א] אמר רבי אליעזר במשנה, שולד שלמים לא יקרבו שלמים אלא כונסו לכיפה ומת מטעם שאם ישהה אותו להקרבה גזירה

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: מחלוקת, רבי אליעזר וחכמים⁽¹⁸³⁾ היא, לאחר כפרה, לאחר שבעל האשם נתכפר באשמו שהקדיש תחילת הקדושה לחובתו, ואז מיותר הולד ונעשה "מותר" ונחלקו בו חכמי המשנה מה יעשה בו —

אבל לפני כפרה, ואבד האשם ונשאר הולד אצלו⁽¹⁸⁴⁾ — דברי הכל הוא עצמו יקרבו אשם⁽¹⁸⁵⁾.

אמר רבא: שתי תשובות בדבר! חדא, דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה⁽¹⁸⁶⁾,

"דבר הבא בעבירה"? ומאי שנא מולד רובע ונרבע וכל הפסולין לגבי מזבח שולדותיהן מותרות [לקמן ל ב]. ודוחק לחלק משום שכתמורה הבעלים עצמן עברו עבירה. כי למה זה משפיע על הולד? וכשם שולדות הפסולין כשרים משום "זה וזה גורם — מותר", כן ולד התמורה? ועוד, וכי בתמורה מוכרח להיות שהבעלים עברו עבירה, וכי לא יתכן שנתן רשות ואמר "כל הרוצה להמיר על בהמתי יבא וימיר" ואדם אחר המיר?

ואילו הגרי"ז מקשה להיפך: לשיטת רש"י המתחלק בין עולה ושלמים לבין אשם, שעולה ושלמים אינם באים לכפר, ולכן מותר להקריב "דבר הבא בעבירה" — קשה: הרי התמורה אינה באה לכפר על חטא? ואם כן, נאמר שולדה גרוע ממנה, שולדה הוי "שבח הקדש" והוי כאילו הוא עצמו הופרש על חטא, אבל התמורה לא מסתבר לומר שהוא "שבח הקדש" שעל כן "אין אדם מתכפר בשבח הקדש" כמבואר במסכת מנחות [פ א]? ועוד, שאם כן, היה לו לרבא לומר במפורש ש"אין אדם מתכפר בשבח הקדש", ולמה צריך להטעם שהוי "דבר הבא בעבירה"?

בהדא אמר רבי אליעזר ימותו, משום דלא מיחלפו, שהרי אין אתו עוד אשם, אבל תמורת אשם דמיחלפו, כנ"ל, אימא לא ימותו — אהכי תנא, הסיפא, תמורת אשם.

183. גירסת רבינו גרשום והשיטה מקובצת: לא שנו אלא לאחר וכולהו.

184. רש"י כתב "אם אבד הראשון". וטעמו בפשטות שהרי אין לו צורך בשני אשמות. [ומיושבת הערת הגרדמ"ה].

רבינו גרשום כתב "והרי שניהם עומדים האשם עצמו וולד תמורתו — דברי הכל הוא עצמו, הולד, קרב אם ירצה".

185. סיכום: רבה מחדש שלשה חידושים, בולד לפני כפרה, לשיטת רש"י:

הוא עצמו יקרבו. ועל דברים אלו דנה הגמרא בהמשך.

יקרב אשם. ועל כך דנים תוס'.

שרבי אליעזר האומר ימותו — מודה שירעה.

186. הקשה השפת אמת: למה נקרא הולד

ומסקינן: אלא, אי איתמר, אם אכן אמר כן רב נחמן, הכי איתמר:

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: מחלוקת רבי אליעזר האומר: ימות, עם חכמים האומרים: ירעה, היא קודם כפרה, ואז סובר רבי אליעזר "ימות", משום דכיון שעדיין לא נתכפר — יש לחשוש שיטעה ויקריב הולד בתורת אשמו לכפרתו, ונמצא עבר על שני איסורים, האחד, שהקריב דבר שאינו ראוי להקריב [שהרי "אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה"], והשני, שלא הקריב אשמו. ולמה יטעה בכך? הואיל ומשהה אותו לצורך רעייה ונפילת מום —

ומפני חשש זה אמר רבי אליעזר, שיכניסו לכיפה וימות. ועל דברים אלו חולקים חכמים, וסוברים שכיון שהוא עצמו אינו קרב לעולה, אלא דמיו קרבים — אין לחשוש אם ירעה שמא יחליפנו ויביאנו לאשמתו —

אבל לאהר כפרה, שאין לחשוש שמא יביא את הולד לאשם שהרי כבר נתכפר ואין לו

שמא יגדל ממנו עדרים עדרים. וחכמים חולקים עליו ואינם גוזרים. ואמר שם רבי יהושע בן לוי שבודל ולד לא נחלקו חכמים, והם סוברים כמו רבי אליעזר, שימות.

והביא שם [עמוד ב] רבי חנניא [או רבי חייא] ברייתא שנאמר בה "ולד ראשון" (187) קרב, אבל ולד שני אינו קרב", וברייתא זו ודאי כחכמים היא, שהרי הם הם הסוברים "ולד ראשון קרב", והם אומרים בברייתא ש"ולד שני אינו קרב", הרי סיוע לדברי רבי יהושע בן לוי —

ועתה, מקשה רבא, הלא בנידוננו "ולד תמורה" הוא כמו "ולד שני" (188), ואפילו חכמים מודים [אפילו בשלמים!] שימות וכל שכן לרבי אליעזר (189), ואיך אמר רב נחמן ש"דברי הכל" ואפילו לרבי אליעזר יקרב אשם?

מחמת קושיות רבא חזרת בה הגמרא, ומביאה מאמר רב נחמן בנוסח אחר. ולכל הדעות לא יקריבנו לאשם, כי "אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה". ואם יקריבנו — יקריבנו לעולה, שאינה באה לכפרה.

187. גירסת השיטה מקובצת.

188. כן כתב רש"י. ועיין בהגהת הגר"א. ולעיל [יח א] בשיטה מקובצת [אות יא].

ומכל מקום, קשה: אכן ולד תמורה הוא דרגה שניה לקרבן עצמו, אך מכל מקום, הלא עיקר טעם רבי יהושע בן לוי הוא משום ש"מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו דלגדל וולדות מיבעיא לה", וזה לא יתכן בולד תמורה? וכן הקשו המפרשים.

ומתוך העולת שלמה, שלא פלוג, כיון שמכל מקום הוא דרגה שניה. [ונראה להסביר

דבריו, שלכאורה קשה: איך ניכרת מחשבתו מתוך מעשיו, וכי איזה פשע עשה בזה שהיא הספיקה להוליד ולד טרם שנפל בה מום?! וכי בידו להטיל בה מום?! ומוכרח לומר שגבול גבלו חכמים כדי שלא יגדל ממנה עדרים עדרים ואם לא ימיתנה, ויראה הולדות לפניו, ימנע מהם הרעייה. ומובן היטב שהוא הדין והוא הטעם בולד תמורה].
ועיין שפת אמת.

189. קושית רבא היא רק מדברי רבי אליעזר, כמו שמבואר בתוס'.

דנה עתה הגמרא בהפריש נקבה לאשם וילדה — האם יקרב אותו הולד עצמו לעולה.

וברור שהדיון הוא אליבא דרבי אלעזר הסובר במשנה לעיל [יח ב] במפריש נקבה לעולה וילדה — הוא עצמו יקרב עולה. דאילו לדעת חכמים שם הסוברים שלא יקרב אלא ירעה, כל שכן בהמפריש נקבה לאשם וילדה, דאם אפילו בעולה שיש "שם עולה" על האם סוברים חכמים שלא יקרב, כל שכן באשם. אלא, אליבא דרבי אלעזר יש לדון: כי יש לומר שרבי אלעזר סובר כן רק

צורך באשם, מודים חכמים שלא צריך להמיתו, אלא — הוא עצמו קרב עולה⁽¹⁹⁰⁾, כדין אשם שניתק לרעייה שקרב עולה⁽¹⁹¹⁾.

ומקשינן: ואיך אמר רב נחמן שלרבי אליעזר יקרב עולה ולא ימיתנו, והא תני רב הניא לסיועי לרבי יהושע בן לוי, כמבואר, שלרבי אליעזר ימות ולד תמורה הואיל ודינו כולד ולד?

ומסקינן: קשיא!⁽¹⁹²⁾

כהמשך לדיון הגמרא בולד תמורת אשם,

בהתייחסות למחלוקת רבי אלעזר הסובר לנדבת יחיד עם חכמים הסוברים לנדבת ציבור.

וכך היא גירסת רבינו גרשום: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: לא שנו, דולד תמורת אשם, דלרבנן ירעה [ויפלו דמיו לנדבת ציבור] ולרבי אלעזר יביא בדמיו עולה — אלא לאחר כפרה, ונשתייר זה הולד תמורה — אבל לפני כפרה, ועדיין לא נתכפר, באשמו, והרי שניהן עומדין לפניו, דברי הכל — הולד עצמו, קרב אשם, אם ירצה, שיכול להתכפר באיזה מהן שירצה, שהרי לשם כך הפרישו ושניהם ראויים להקרבה.

אמר רבא: שתי תשובות בדבר, וכולי. ומסקינן: אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב נחמן וכולהו: לא שנו, דפליגי רבנן עם רבי אלעזר — אלא לפני כפרה, ואז אינו יכול להקריבו אשם מפני ש"אין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה", אבל לאחר כפרה — דברי הכל הולד עצמו, יקרב עולה, ולא ירעה לדמיו. ועולה הרי אינה באה לכפרה.

והאי תני רב הניא לסיועי דולד שני אינו קרב כלל, ואיך חקריבו אפילו לעולה? קשיא! ועיין שם ברבינו גרשום לישנא אחרינא.

190. וגזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה — כולי האי לא חיישינן. שיטה מקובצת [אות יד].

191. ומבואר לעיל [יח א] לרש"י ורבינו תם.

192. מבואר לפי שיטת רש"י. אבל רבינו גרשום כתב שדיון הגמרא הוא על מחלוקת רבי אלעזר בן שמוע האומר לנדבת יחיד וחכמים האומרים לנדבת ציבור. [ולא על "מותו" לרבי אליעזר בן הורקנוס, ו"ירעה" לדעת חכמים!].

וביתר ביאור: רבינו גרשום לשיטתו, שטעמו של רבי אליעזר האומר ימותו הוא גזירה [ללישנא קמא], ומבואר בדבריו שרבי אליעזר גוזר במתו ונתכפרו אחר כפרה אטו לפני כפרה ובולד ותמורה אטו מתו ונתכפרו, ובכל אופן סובר ימותו. הלכך, ודאי שרב נחמן לא אמר חילוקן אליבא דרבי אליעזר.

וללישנא בתרא הרי מסקנת הגמרא שאפילו כששניהם לפניו ואין חשש איחלופי בכל זאת סובר רבי אליעזר שימותו, והרי בנידון דידן של רב נחמן מפרש רבינו גרשום שמדובר כששניהם לפניו. ולא יתכן לפרש בשום אופן שרב נחמן יסבור בדעת רבי אליעזר שלא ימותו. על כן מפרש רבינו גרשום שדיון הגמרא הוא

בעולה, הואיל ואיכא "שם עולה" על אמו, מה שאין כן באשם. או שנאמר שטעמו בעולה הוא "הואיל וחזי להקרבה", כלומר: לכל מה שאפשר להקריבו, הוא עצמו, בדומה לקדושה שהוקדשה אמו — מקריבים אותו, ואמנם אמו אינה ראויה מאחר שנקבה היא ואינה ראויה לא לעולה ולא לאשם — מכל מקום, הולד שהוא זכר ראוי הוא, ודיחוי האם לא חל על הולד (193).

והנה לעיל [יט ב] כבר דנה הגמרא בשאלה זו, ושם הסיקה הגמרא בהמפריש נקבה לאשם — אין בנה קרב אשם. ומסקנת הגמרא שם היא שאם אינו קרב אשם, למרות שאמו הוקדשה לאשם, כל שכן שאינו קרב עולה (194).

בעא מיניה רבי אבין בר חייא מרבי אבין בר כהנא: הפריש נקבה לאשם וילדה — בנה מהו שיקרב לעולה?

ולפני שמביאה הגמרא את מה שפשט לו רבי אבין בר כהנא — מקשה הגמרא: **תיפשוט ליה מדברי רבי יוסי ברבי חנינא דאמר** [יט ב] **"מודה רבי אלעזר בהמפריש נקבה לאשם אין בנה קרב אשם"**, וכל שכן שאינו קרב עולה, כמבואר (195). ומה איבעיא ליה?

ומתצינן: **לא שמייע ליה**, רבי אבין לא שמע דברי רבי יוסי ברבי חנינא. כלומר: אינו סובר כן (196).

מאי, האם קרב לעולה או לא?

אמר ליה רבי אבין בר כהנא לרבי אבין בר חייא: בנה קרב עולה! כמו שיבואר.

ומקשה לו רבי אבין בר חייא: **האי מאי**, איזה טעם יש לומר כן? הלא **עד כאן לא קאמר רבי אלעזר, אלא במפריש נקבה לעולה**, משום **דאיכא "שם עולה" על אמו** —

אבל גבי אשם דליכא "שם עולה" על אמו — אפילו רבי אלעזר מודה שהבן לא יקרב הוא עצמו. ואיך פשט שהבן יקרב לעולה?

אמר ליה רבי אבין בר כהנא: טעמא דרבי אלעזר לאו משום דשם עולה על אמו, אלא משום ד"חזי להקרבה", ולכן קרב הבן לעולה, **והא נמי**, והוא הדין באשם — הולד חזי להקרבה.

איתביה, רבי אבין בר חייא מביא את משנתנו להוכיח שרבי אלעזר אינו סובר סברת "חזי להקרבה". שנינו: תמורת אשם ולד תמורה ולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם... רבי אלעזר אומר: **יביא בדמיהן עולות**. ודבריו מדוייקים: **"בדמיהן" — אין, אכן, מביאים את דמיהן**

ואילו הוא (197) **עצמו לא יקרב**, ואף על גב כא-א הרי שולד התמורה עצמו "חזי להקרבה". הרי שרבי אלעזר אינו סובר סברת "חזי להקרבה"?

195. על פי תוס' אחרות בשיטה מקובצת.

196. תוס' אחרות בשיטה מקובצת.

197. גירסת רש"י.

193. תוס' אחרות בשיטה מקובצת [אות יט].

194. ועיין שם שב"הוה אמינא" אמרה הגמרא סברה הפוכה, שאף על פי שלאשם אינו קרב, מכל מקום — לעולה קרב. ושם מבואר הטעם לומר כן.